

Obsah

ÚVOD	7
----------------	---

PRINCIPY JAZYKOVÉ KOMIKY

Tzv. komika situační a jazyková. Prostředky banální a kultivované. Relativní hodnoty komiky. Humor a satira v literárním vývoji. Podstata pokleslého humoru. Nechtěná komika	10
--	----

JAZYKOVÁ KOMIKA V PUBLICISTICKÝCH PROJEVECH

Vliv jazykové komiky na základní vlastnosti publicistických projevů. Místo jazykové komiky ve vývoji publicistiky. Smysl pro humor a jeho místo v publicistické praxi. Jazyková komika z hlediska rozdílů mezi psanými a mluvenými projevy. Uplatnění humoru v publicistických žánrech	19
--	----

BOHATOST A CHUDOST SLOVNÍKU

Rozsah slovníku a kvalita uměleckého díla. Místo slovníku v jazykové struktuře projevu. Nesrozumitelnost jako předmět satiry. Komický účín extrémů ve volbě lexikálních prostředků. Výkyvy v rozsahu slovníku jako charakterizační prostředek	23
---	----

HOVOROVÁ SLOVA

Aktualizace hovorových pojmenování. Vliv kontextu na komický účín hovorových slov. Hovorová přirovnání, expresivní přídavná jména a příslovce vyjadřující intenzitu. Hovorové prostředky cizího původu. Dobová obliba hovorových slov	29
---	----

KNIŽNÍ SLOVA

Míra knižnosti. Slohové přehodnocení knižních slov. Relativní účín nadměrné frekvence knižních slov. Knižní vyjadřování v pokleslém humoru. Univerbizace a multiverbizace	33
---	----

ODBORNÁ SLOVA

Typické znaky projevů odborného stylu a jejich aktualizace. O nebezpečí nepůvodnosti. Termín jako tradiční zdroj jazykové komiky. Parodie odborného stylu 36

CIZÍ SLOVA

Střídání jazyků v jednom projevu. Vkládání cizích slov do zkomolené češtiny. Slangová cizí slova. Komolení cizích slov. Komika založená na rozdílech mezi pravopisem a výslovností. Mylná etymologie a pseudoetymologie. Nadměrné užívání cizích slov jako prostředek jazykové komiky. Tvoření nových slov v duchu cizí předlohy 42

SLOVA OBECNÉ ČEŠTINY

Příznakovost slov obecné češtiny ve spisovných projevech a možnosti jejich komického využití. Expresivita nespisovných lexikálních prostředků. Dialektismy a regionalismy 55

SLANGOVÁ SLOVA

Druhy slangů a rozsah jejich slovníku. Typické slovotvorné znaky slangu. Rozdíly v užití slangu z hlediska literárního vývoje. Slang ve společenské konverzaci. Slova argotická 57

ZASTARALÁ SLOVA

Aktualizace zastaralých slov. Archaismy a pseudoarchaismy. Volba komicky zaměřených zastaralých slov z hlediska slovních druhů. Výběr zastaralých prostředků v projevech pokleslého humoru 60

NEOLOGISMY

Aktualizace nevžitých neologismů. Typy nově vytvořených pojmenování z hlediska tvoření slov. Neologismy neústrojně tvořené. Komické překlady cizích pojmenování formou neologismů. Nic neznamenající slova. Hypokoristika a slova familiární 63

EUFEMISMY

Podstata komického účinku eufemismů. Eufemismus jako prostředek ironie. Eufemismy v pokleslém humoru. Komicky zaměřené lidové eufemismy. Eufemismus jako prostředek k zastření skutečnosti 68

DYSFEMISMY

Typy dysfemismů. Dysfemismus jako prostředek charakterizující jazyk vypravěče a jazyk postavy. Hromadění disfemismů. Souvislost dysfemismů s vulgarismy 70

VULGARISMY

Nevulgární užití vulgarismů. Vývoj názorů na užití vulgarismů v uměleckém díle. Rozdílné postavení vulgarismů ve vývoji české literatury. Vliv přeložené literatury. Vulgární smysl naznačeného nebo nedopověděného vulgarismu 72

NADÁVKY A PŘEZDÍVKY

Podstata komického efektu nadávek. Intenzita nadávek. Nejčastější významové okruhy pro výběr nadávek. Nadávky automatizované a neotřelé. Nadávky a slang. Hromadění nadávek jako prostředek jazykové komiky 77

SYNONYMA

Uplatnění synonym v projevech jemnější a hrubší komiky. Volba synonym u sloves vyjadřujících uvedení přímé řeči. Komický účín hromadění synonym 85

HOMONYMA

Polysémie a homonymita. Homoformy, homofony a homografy. Tzv. mezislovní homonyma. Mala-propismus 89

ANTONYMA

Antonyma v lidové slovesnosti. Protiklad a jeho užití ve výstavbě projevu. Antonymní dvojice sourodé a nesourodé. Antonyma absurdní 93

METAFORY

Zdroj komického účínu v přenášení slovního významu. Metafory lexikalizované a originální. Různá míra automatizace metafor a možnosti jejich užití v komicky zaměřeném projevu 98

METONYMIE A SYNEKDOCHY

Vnitřní souvislost pojmenování s pojmenovávaným předmětem jako zdroj komického účínu. Obliba synekdochy u některých autorů. Doslovné chápání metonymie 102

IRONIE

Užití ironie v užším a širším slova smyslu. Typy ironie a způsoby jejího vyjádření. Ironie v satíře. Sarkasmus 106

FRAZEOLISMUS

Obměna frazeologismu jako produktivní prostředek jazykové komiky. Demetaforizace frazeologismů. Rozvedené frazeologismy 113

FRÁZE A KLIŠÉ

Relativní slohová hodnota frází a klišé. Fráze a klišé jako předmět zesměšnění 119

PŘIROVNÁNÍ

Nadsázka jako jeden ze znaků komických přirovnání. Automatizovaná a neotřelá přirovnání. Aktualizace ustálených přirovnání. Lidová přirovnání. Rozvedená přirovnání. Hromadění přirovnání 122

PŘIJMENÍ

Komicky příznaková přijmení podle hláskového uspořádání, podle etymologického výkladu, podle slohové platnosti slova, podle slovtvorné struktury. Napětí mezi volbou přijmení a vlastnostmi jeho nositele. Potíže s volbou přijmení pro hrdiny literárních děl. Hromadění komických přijmení a jejich řazení ve větší celky. Zesměšňování přijmení a jejich nositelů jako tradiční prostředek satíry 132

RODNÁ JMÉNA

Způsoby aktualizace rodných jmen. Ustálené způsoby komického využití rodných jmen. Komické záměry při spojení rodného jména s přijmením. Dvojice a skupiny rodných jmen 142

MÍSTNÍ JMÉNA

Možnosti komického využití místních jmen domácích a cizích. Místní jméno jako prostředek přenášení významu. Lidová rčení obsahující místní jména. Mystifikovaná místní jména — konstrukta. Funkce některých místních jmen v přirovnání 146

RÝMY

Zdroj komického efektu ve významovém napětí mezi členy rýmových dvojic. Porušování rýmových

konvencí. Rým jako prostředek zesměšnění osob v satíře. Absolutní rým. Rýmové echo. Kumulace rýmu. Místo rýmu v nerýmovaném projevu. Absence rýmu jako uplatnění principu zklamaného očekávání	152
--	-----

SLOVNÍ A JAZYKOVÉ HŘÍČKY

Aktuálnost, neotřelost, vtipnost, kompoziční stránka, frekvence a stylová přiměřenost kalambúrů. Hříčky založené na komické volbě hlásek. Pseudoetymologie. Komická imitace cizích jazyků. Úmyslná přehrazení. Jazykové hříčky lidové	162
---	-----

TVAROSLOVÍ A TVOŘENÍ SLOV

Životnost podstatných jmen. Podstatná jména pomnožná. Skloňování nesklonných jmen a neohebných slov. Množné číslo ve významu podobnosti. Hyperkorektní tvary. Aktualizace genitivu záporvého. Užití 1. místo 5. pádu. Onkání, onikání, mykání. Zájmeno „ten“ ve významu odkazovacím. Infinitivy na -ti. Přechodníky. Komické využití předpon a přípon. Kompozita. Zkratky	167
---	-----

SKLADBA

Možnosti jazykové komiky ve volbě větné konstrukce. Neosobní pasívum. Řečnická otázka. Primitivní spojování vět jako prostředek parodie. Monstrózní syntaktické konstrukce. Pořádek slov. Parazitní výrazy	180
--	-----

KOMICKÉ PROSTŘEDKY ZVUKOVÉ

Deformace hláskové kvality a kvantity. Nápodoba hlasových a řečových vad. Přehrazení. Parazitní zvuky. Nadměrně hlasitá a tichá řeč. Komické prostředky melodické. Imitování řeči jiných osob. Komicky příznaková volba tempa řeči	186
--	-----

GRAFIKA

Porušování pravopisných pravidel. Užití opakujících se písmen. Manipulace s literami. Využití typografických ozdob. Různé způsoby psaní slov. Možnosti komického efektu v typografické úpravě knih a časopisů	193
---	-----

VÝBĚR Z LITERATURY	198
------------------------------	-----